

Türkiye'nin Topluluğa Katılım Talebiyle İlgili Olarak Komisyon Tarafından Verilen Görüş (20 Aralık 1989)

Türkiye'nin Topluluğa Katılım Talebiyle İlgili Olarak Komisyon Tarafından Verilen Görüş
(20 Aralık 1989)

AVRUPA TOPLULUKLARI KOMİSYONU
SEC(89) 2290 kesin/2 Brüksel, 20 Aralık 1989

DÜZELTME

Bu belge, SEC(89)2290 kesin sayılı belgeyi iptal eder ve onun yerine geçer.

TÜRKİYE'NİN TOPLULUĞA KATILMA BAŞVURUSU HAKKINDA KOMİSYON GÖRÜŞÜ

GİRİŞ

1. Türk Hükümeti, 14 Nisan 1987 tarihinde, AET Antlaşması'nın 237. Maddesi, AKÇT Antlaşması'nın 98. Maddesi ve AAET Antlaşması'nın 205. maddesi temelinde, Türkiye'nin Topluluğa katılma başvurusunu Topluluğa gönderdi.

Aynı yılın 27 Nisan tarihinde, Konsey, Türkiye'nin başvurusunu not etti ve Komisyon'dan Antlaşmalar'ın gerektirdiği Görüş'ü istedi.

Komisyon, tüm dairelerine, Türkiye'nin katılmasının sonuçlarını ve etkilerini değerlendirmek için gereken bütün bilgi ve belgeleri toplama talimatını verdi. Elde edilen sonuçlar, bu Görüş'e ilişik olan, Türkiye ekonomisinin yapısı ve gelişmesi konusundaki raporda yer almaktadır.

Söz konusu rapordan ve Türkiye'deki politik durumun değerlendirilmesinden çıkarılan sonuçlar, Türkiye'nin Topluluğa katılma başvurusu hakkındaki Görüş'ün temelini teşkil eder.

2. Onikiler Topluluğu'nun yeni bir genişlemesiyle ilgili olarak Topluluk tarafından benimsenecek herhangi bir pozisyonun yansımaları, hem, Tek Avrupa Senedi'nden doğan Avrupa bütünleşmesine yönelik yeni iddialar ve, hem de, şimdi Üye Devlet statüsü için geçerli olan daha büyük haklar ve yükümlülükler nedeniyle, daha önceki katılma başvurularıyla ilgili olarak benimsenmiş olan pozisyonların yansımalarından daha büyük olacaktır.

Bu durum karşısında, Komisyon, Türkiye'nin katılma başvurusu üzerinde düşünürken, Topluluğun genel bir strateji benimsemesini gerekli kılan bir dizi gerçek veya olası başvuru bağlamında, bu daha geniş bağlam içinde, düşünmek zorundadır.

I. GENEL DÜŞÜNCELER

3. Üçüncü genişlemesinden ve Tek Sened'in yürürlüğe girmesinden bu yana, Topluluk, sürekli bir değişim içinde olmuştur. Gelişmesinde yeni bir aşamaya girmiştir ve bu aşama, söz konusu olan hedeflerin öneminden ötürü, onun bütün enerjisini gerekli kılmaktadır. Gerçekten

de, bu aşamanın başarılı olması, Antlaşmalar'ın nihai hedefi olan Avrupa birliğinin sağlanmasını mümkün kılacaktır.

Başarılması gereken görevler büyük ve karmaşıktır, çünkü tek pazarın tamamlanmasına, Avrupa'daki gerilimlerin ve bölünmelerin azaltılması için Komisyon'un kendine verdiği misyon çerçevesinde, sadece ekonomik ve parasal birlik değil fakat aynı zamanda politik birlik yönünde büyük çapta ilerleme eşlik etmelidir.

4. Topluluk, ekonomik ve parasal birlik ve Avrupa birliği yolunda Tek Sened'in hedefleriyle uyumlu biçimde ilerlemekte, kurumlarının işleyişini geliştirmekte ve böylece genişlemeyi ve pekişmeyi uzlaştırmaktadır.

Ancak bu açıdan elde edilmiş sonuçların objektif bir değerlendirmesini yaptıktan sonradır ki Topluluk gelecekteki herhangi bir genişlemeye ilişkin değerlendirmesinde temel alacağı verilerin bir bölümüne sahip olabilecektir. Burada vakitsiz bir adım atılmasına karşı çekinceler olmalıdır, zira böyle bir adımın sonuçları Topluluk için çok ciddi olabilir.

Sadece bu sebep, Komisyon'un, hem aday ülkeler hem de Üye Devletler bakımından, istisnai durumlar haricinde en erken 1993'ten öne Topluluk'un yeni katılım müzakerelerine girmesini öngörmenin doğru olmayacağını düşünmesi için yeterlidir.

5. Katılma müzakereleri başlatılması konusunda bilinçli bir karar almak için, Topluluk, bunun, genişlemiş bir Avrupa'nın mimarisi ve Topluluk'un işleyişi açısından muhtemel sonuçları hakkında derin bir siyasi değerlendirme yapmak zorundadır. Mevcut kurumsal mekanizmalar ile, böyle bir genişleme, Tek Sened'in başarısı için gerekli olan iç ve dış politikaları izlemeye Topluluğun kapasitesini zayıflatma riskini taşır. Böylece, kendi yönetim ve karar alma kapasitesini zayıflatma riski altına girmeksizin yeni üyeler kabul edebilmesini sağlayacak şekilde Topluluğun kendi kurumsal işleyişini adapte edip edemeyeceği sorulmalıdır.

Topluluk kurumları içinde kompleks ve özenli tartışmalar olması gerekecektir. Tempoyu zorlaştırmak ve işleri aceleye getirmek için gayret edilirse, bu tartışmalar, kaçınılmaz olarak, Tek Sened'in öncelikli hedeflerinin izlenmesine rakip olurdu.

Temel konuları daha sonraki bir aşama için erteleyerek tümüyle biçimsel müzakerelere girmedığımız sürece - ki böyle bir yaklaşımı Komisyon tavsiye etmez - tüm tarafların çıkarları, Tek Sened'in uygulanması yönünde çalışmamızı ve aday ülkelerin katılımı konusunda kapsamlı bir tartışmayı daha sonraya bırakmamızı gerekli kılmaktadır.

Bununla beraber, Topluluk kendini böyle bir tavır ile sınırlayamaz. Bu aşamada müzakereler başlatılamayacak olması gerçeğine, bir dizi teklif eşlik etmelidir. Bu teklifler, ortaklarımızın katılma amaçlarından vazgeçmesi anlamına gelmeyecek ve onlara, kendi ülkeleri ve Topluluk arasında daha yakın bir ortaklık yolunda yeni bir aşama içine girme olanağını sunacaktır.

II. KATILMA MÜZAKERELERİNİN BAŞLATILMASI

6. Komisyon inanmaktadır ki belirli bir ülkeyle müzakereler başlatma yönünde herhangi bir karar, makul bir süre içinde olumlu bir sonucun muhtemel, hatta mümkün olduğuna dair güçlü

bir kanaate dayanmalıdır. Bunun gerektirdiği ilk varsayım, üye ülkenin, geleneksel bir geçiş döneminin sonunda, halen Üye Devletler için geçerli olan tüm kısıtlar ve disiplinlere uyma kabiliyetine sahip olduğunun düşünülmesidir - çünkü aksi takdirde Topluluğun gelecekteki ilerlemesi engellenmiş olurdu. İkinci varsayım ise, Topluluğun, adayın tedricen olsa da katılmasının getireceği sorunlarla başa çıkabilecek bir durumda olmasıdır.

Türkiye'nin özel durumunda, bu iki husus daha da önemlidir zira Türkiye büyük bir ülkedir - herhangi bir Topluluk Üyesi Devlet'ten daha büyük bir coğrafi alanı vardır ve ileride daha büyük bir nüfusa sahip olacaktır - ve genel gelişmişlik düzeyi Avrupa ortalamasının bir hayli altındadır.

7. 1989'un son çeyreğinde Komisyon'un değerlendirmesine göre, Türkiye'nin ekonomik ve politik durumu, son zamanlardaki gelişmelerin olumlu taraflarına rağmen, eğer Topluluğa katılırsa Türkiye'nin karşılaşacağı intibak sorunlarının orta vadede aşılabileceğine Komisyon'u ikna etmemektedir.

8. Ekonomik durum

1980'den bu yana, Türkiye ekonomisi, dikkate değer bir atılım yapmıştır. Onikiler'in yıllık ortalama %2.0 düzeyindeki büyüme hızına karşılık, Türkiye'nin gayri-safı milli hasılası (1981-1988 döneminde ortalama) yılda %5.2 oranında büyümüştür.

İhracat hızla artmış ve çeşitlenmiştir: ihracatın %80'i şimdi mamul mallardır. 1988'de Türkiye, savaştan beri ilk defa olarak, cari hesabında bir fazla elde etmiştir.

Ekonomik altyapıda kesin bir iyileşme olmuştur (yollar, elektrik, telefon, havacılık, sulama).

Bu sonuçlar, ülkeyi modernleştirmeyi ve onu uluslararası ekonomiyle bütünleştirmeyi hedefleyen bir ekonomi politikası sayesinde elde edilmiştir.

8.1. Türkiye'nin başardığı ilerleme, ülkenin, önünde duran intibak sorunlarını çözebilmesi için devam etmelidir.

Dört tür zorluğun aşılması gerekecektir:

- hem tarımda hem sanayide, son derece büyük yapısal dengesizlikler;
- bu yıl kötüleşmiş olan makro-ekonomik dengesizlikler;
- yüksek sınai korumacılık düzeyleri;
- düşük bir sosyal koruma düzeyi.

1980'den bu yana kaydedilmiş olan ilerlemeye rağmen, Topluluk ve Türkiye arasında hâlâ büyük bir gelişme farkı vardır, öyle ki kişi başına GSMH'nin karşılaştırılması, Türkiye'de satın alma gücünün Topluluk ortalamasının üçte biri olduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki hızlı nüfus artışı göz önüne alındığında ve bu artışı yavaşlatmaya yönelik gayretlere rağmen, kısa sürede azaltılması muhtemel görünmeyen bu gelişme farkı, istihdamın yapısına (işgücünün %50'den fazlası tarımda istihdam edilmektedir) ve düşük üretkenlik düzeyine de yansımaktadır.

1980'den bu yana Türkiye dış borçlarını stabilize etmede ve dış ticaret dengesini düzeltmede başarılı olmuşsa da, makro-ekonomik dengeyi sağlamada başarılı olamamıştır. Öyle ki, Topluluk'taki enflasyon oranından bir kaç kat daha yüksek bir enflasyon ile son derece yüksek bir işsizlik oranını aynı anda yaşamaktadır.

Türk sanayisi, Topluluk'ta olduğundan çok daha yüksek bir koruma düzeyi sayesinde gelişebilmiştir. Sanayi sektörlerinin ayakta durmasını tehlikeye atmaktan kaçınmak için, Türkiye, Ankara Anlaşması'nda belirlenmiş olan liberalleşme ve gümrük birliği takvimini yavaşlatmış ve Anlaşma'nın hükümlerine aykırı yeni bir ithalat vergileri sistemini bile uygulamaya koymuştur.

Büyük ölçüde bütçe açıkları yoluyla finanse edilen kamu yatırımları alanında önemli gayretlere ve yüksek düzeyde endüstriyel büyümeye rağmen, işsizlik düzeyi kaygı vericidir. Yüksek orandaki nüfus artışı dikkate alınır, işsizliğin muhtemel seyri de kaygı vericidir.

Kişisel gelirlerin düşük düzeyde olması, doğal olarak, işçilerin sosyal durumunu etkilemektedir ve bu, Türkiye'nin, Topluluk tarafından kabul edilmiş veya edilmek üzere olan sosyal standartlara kendini kısa bir sürede intibak ettirmesinde zorluk yaratacaktır.

İşte bunlar, Türkiye'nin Topluluğa katılma olasılığı ile ve (Tek Sened'in uygulanmasının daha da sertleştirdiği) Topluluk ekonomisinin kısıtlarına kısa bir süre içinde uyum gösterme kabiliyeti ile ilgili olarak ekonomik durumun ve yapısal verilerin gündeme getirdiği başlıca sorunlardır.

Bu dengesizlikler devam ettiği sürece, Topluluğun ekonomik ve sosyal politikalarından doğan yükümlülükleri üstlenmede Türkiye'nin ciddi zorluklar yaşayacağından korkulmalıdır.

8.2. Bu kuşklar yanında, Türkiye'nin katılmasının Topluluğun kendi kaynakları üzerine koyacağı yükü ile ilgili olarak Topluluğun hissedebileceği kaygı vardır.

İlave bütçe yükü, özellikle Türkiye'nin yapısal fonlara dahil edilmesinden gelecek olan yük, Türkiye'nin nüfusu ve gelişme düzeyi dikkate alınır, en son katılmalar sırasındaki yükten bile daha ağır olacaktır.

Bir geçiş döneminin sonunda bile olsa er veya geç gerçekleşecek olan Türk işgücünün Topluluk emek pazarına girişi, özellikle işsizliğin Topluluk içinde yüksek düzeyde olmaya devam ettiği bir dönemde, korku vermektedir.

9. Politik durum

1980'deki askeri darbeden sonra, Türkiye yeni bir anayasa kabul etti. Muhtelif seçimler vesilesiyle veya muhtelif seçimleri müteakip ve bir dizi reformlar yoluyla kurulan sistem, Topluluk modellerine daha yakın bir parlamenter demokrasiyle sonuçlandı.

Ancak, kamusal yaşam, Topluluk içinde geçerli olanlara benzer hükümler içermekle beraber, henüz Türkiye'deki tüm siyasi güçlere ve sendikalara açılmamış olan mevzuatın ağırlığı altında olmaya devam ediyor.

İnsan hakları alanında ve azınlıkların kimliğine saygı konusunda son zamanlarda bazı gelişmeler olmakla beraber, bunlar henüz bir demokraside olması gereken düzeye ulaşmamıştır.

Türkiye ile bir Topluluk Üyesi Devlet arasındaki anlaşmazlığın olumsuz etkileri ve ayrıca, Avrupa Topluluğu Konseyi tarafından kısa bir süre önce tekrar endişe ifade edilmiş olan, Kıbrıs'taki durum dikkate alınmazsa Türkiye'nin katılmasının politik yönlerine ilişkin bir inceleme eksik olurdu. Burada söz konusu olan, Birleşmiş Milletler'in ilgili kararlarına uygun olarak, Kıbrıs'ın birliği, bağımsızlığı, egemenliği ve toprak bütünlüğüdür.

III. SONUÇLAR

10. Genel düşüncelerde ifade edildiği gibi, Komisyon o görüştedir ki, Avrupa'nın tamamı bir değişme içindeyken ve Topluluğun kendisi büyük değişimlerden geçerken, bu aşamada yeni katılım müzakerelerine girilmesi uygun olmayacaktır.

11. Ayrıca, Türkiye'deki politik ve ekonomik durum, Komisyon'u, Türkiye ile derhal katılım müzakereleri başlatılmasının yararlı olmayacağı inancına sevk etmektedir.

12. Bununla beraber, Komisyon, bu ülkenin Avrupa'ya doğru genel açılımı dikkate alındığında, Topluluğun Türkiye ile işbirliğini sürdürmesi gerektiğine inanır.

Topluluk, Türkiye ile ilişkilerini yoğunlaştırmada ve politik ve ekonomik modernleşme sürecini bir an önce tamamlaması için bu ülkeye yardım etmede temel bir menfaate sahiptir. Topluluk ile ortaklık bağı olan Türkiye, genişleyen büyük bir ülkedir; aynı zamanda, stratejik açıdan önemli bir jeopolitik konum işgal ederek, Atlantik ittifakı içinde Üye Devletler'in ortaklarından biridir.

13. Türkiye'nin modernleşme çabalarına katkıda bulunmak için, Komisyon, Topluluk tarafından Türkiye'ye, bu ülkenin Topluluğa üye olma ehliyeti üzerinde şüphe yaratmaksızın, Ankara Anlaşması imza edildiği zaman gösterilmiş olan siyasi iradeye uygun olarak, her iki ortağın daha fazla karşılıklı bağımlılık ve bütünleşme yoluna girmelerine imkan verecek bir dizi somut tedbir teklif etmesini tavsiye eder.

Bu tedbirler, Türkiye'nin özlemlerine ve gereksinmelerine yanıt veren aşağıdaki dört unsur üzerinde yoğunlaşacaktır: gümrük birliğinin tamamlanması, mali işbirliğinin yeniden başlatılması ve yoğunlaştırılması, endüstriyel ve teknolojik işbirliğinin geliştirilmesi ve politik ve kültürel bağların güçlendirilmesi. Bu tedbirler, halen Türkiye ve Topluluk arasındaki ilişkilerin tabi olduğu Ortaklık Anlaşması'nın çerçevesi içine yerleştirilmelidir.

13.1 Anlaşma'nın hükümlerine uygun olarak, 1995 yılında gümrük birliğinin tamamlanması, Topluluk tarafından, Türk tekstil ve tarım ürünlerindeki ticaretle ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesini gerektirecektir. Gümrük birliği, Türkiye tarafından, onun düzgün işleyişi için elzem olan ortak politikaların benimsenmesini gerekli kılacaktır.

Gümrük birliğinin tedricen tamamlanması, Türkiye ve Topluluk arasındaki ekonomik dengesizliklerin koyduğu kısıtları dikkate alırken, Türkiye'yi tek pazarın işleyişine daha yakından katma fırsatını Topluluğa verecektir. Bu ise, Türk hükümeti ve Topluluk kurumları

arasında uyumlu ekonomik ve sosyal politikalar kararlaştırılması için mekanizmanın güçlendirilmesini gerektirmektedir.

13.2. Dördüncü Mali Protokol'ün kaynakları serbest bırakılarak mali işbirliği canlandırılmalıdır. Topluluk, hem Türkiye'yi hem de Topluluğu ilgilendiren altyapı projelerinin finanse edilmesi için AYB Tüzüğü'nün 18. maddesi çerçevesinde tek taraflı olarak krediler verme imkanı üzerinde de düşünmelidir.

13.3. Başta risk sermayesi olmak üzere elindeki muhtelif araçları kullanarak, Topluluk, daha sıkı endüstriyel işbirliğini ve doğrudan yatırımları teşvik etmelidir. Gümrük birliğinin tamamlanması, bu hedeflere ulaşılmasına önemli bir katkı yapacaktır.

Aynı ruh içinde, Topluluk ve Türkiye, bilim ve teknoloji alanında işbirliğini güçlendirmelidirler. Bu amaçla, Topluluk Türkiye'ye, bu ülkenin gereksinimleri ve kaynaklarına uygun biçimde, Topluluk araştırma programlarına katılma imkanını sunmalıdır.

13.4. Şimdiki siyasi diyalog çerçevesinin ötesine giderek Topluluk ve Türkiye arasındaki siyasi bağların yoğunlaştırılması bir hedef olmalıdır. Bir başka imkan, Türkiye'yi, kendisi ve Topluluk için özel ilgi konusu olan veya taraflardan birinin diğeri için yararlı bilgilere sahip olduğu konulardaki tartışmalara dahil etmeye yönelik özel prosedürler olabilir.

Ayrıca, daha fazla karşılıklı anlayışa katkıda bulunmak amacıyla, Topluluk ve Türkiye arasındaki eğitim ve kültür ilişkilerinin yoğunlaştırılması da uygun olacaktır. Bu amaçla, Türkiye'nin bazı Topluluk programlarına dahil edilmesi faydalı olabilir.

* * *

Hep birlikte bu tedbirler ve onların uygulanmasındaki ruh, iki ortağın müşterek bir gelecek inşa etme iradelerini ortaya koyacaktır.